

มรดกจังหวัด แหล่งธรรมชาติ แหล่งศิลปกรรม แหล่งประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม เพื่อคงไว้ซึ่งความภาคภูมิใจของรุ่นลูกรุ่นหลาน

ความเป็นมา

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีภารกิจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนการอนุรักษ์ และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหนึ่งในภารกิจนั้น คือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมโดยมีเป้าหมายเพื่อให้สภาพแวดล้อมโดยรอบไม่เสื่อมโทรมและคงอยู่ในสภาพที่เหมาะสม เป็นไปตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เนื่องจากในปัจจุบันแหล่งธรรมชาติ แหล่งศิลปกรรม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่สมควรอนุรักษ์ และบริหารจัดการพื้นที่เพื่อให้มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงไว้ซึ่งความภาคภูมิใจในความเจริญรุ่งเรืองในอดีต ศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน บางแห่งพบว่าอยู่ในภาวะอันตรายและถูกทำลายจนลดคุณค่าความสำคัญลง แหล่งธรรมชาติและศิลปกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องอนุรักษ์ให้เป็นมรดกของชาติ เพื่อคงไว้ซึ่งความภาคภูมิใจของรุ่นลูกรุ่นหลาน

การดำเนินงาน

สผ. ดำเนินการขับเคลื่อนการประกาศมรดกจังหวัดแหล่งวัฒนธรรม และแหล่งธรรมชาติ โดยริเริ่มโครงการนำร่องในการจัดทำโครงการมรดกของชาติไทยขึ้น ในปี ๒๕๕๔ เพื่อเป็นต้นแบบ บนฐานของการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยหลักการสำคัญ คือการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินคุณค่าความสำคัญของแหล่งมรดกอย่างเหมาะสมและเป็นระบบ เพื่อใช้ในการกลั่นกรองแหล่งมรดกที่มีคุณค่าความสำคัญในด้านใด และมีคุณค่าอยู่ในระดับใด ซึ่งสามารถจำแนกแหล่งมรดกออกเป็น ๑) มรดกท้องถิ่นหรือมรดกจังหวัด ๒) มรดกชาติ และ ๓) มรดกที่มีคุณค่าสูงกว่าระดับชาติ ซึ่งมีศักยภาพที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกระหว่างชาติ หรือมรดกโลกต่อไปได้

ซึ่งการประกาศแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมหรือแหล่งศิลปกรรม เพื่อประกาศเป็นมรดกจังหวัด ในเบื้องต้น อาศัยกลไกระดับจังหวัด ได้แก่ “คณะอนุกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมประจำจังหวัด” (มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน หน่วยงานระดับจังหวัด ผู้ทรงคุณวุฒิและมีอนุกรรมการจำนวน ๒๑ คน ประกอบด้วย) ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

และนับตั้งแต่ปี ๒๕๖๐ เป็นต้นมา สผ. ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานแหล่งศิลปกรรมประเภทย่านชุมชนเก่า ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทหนึ่ง และได้มีการผลักดันให้มีการประกาศเป็นมรดกจังหวัดมาเป็นลำดับ เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานใดเป็นเจ้าภาพหลัก นิยาม “ย่านชุมชนเก่า” หมายถึงพื้นที่ที่แสดงออกถึงลักษณะการตั้งถิ่นฐานในเงื่อนไขของภูมิโนเวศที่แตกต่างกัน ทั้งในพื้นที่เมืองและชนบท มีพัฒนาการของการตั้งถิ่นฐานในมิติที่หลากหลายสืบเนื่องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประจักษ์ได้จากอัตลักษณ์ที่

ชัดเจนทางกายภาพ และสภาพทางสังคมวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณี กิจกรรม และการประกอบอาชีพของชุมชน ประกอบควบคู่กันอย่างเหมาะสม ภายใต้บริบทสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

ผลผลิตจากการประกาศมรดกจังหวัด

ปัจจุบัน แหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม ที่ได้รับการประกาศเป็นมรดกจังหวัด **รวมทั้งสิ้น ๑๙๙ แหล่ง** ประกอบด้วย แหล่งศิลปกรรม (รวมย่านชุมชนเก่า) ๑๘๓ แหล่ง แหล่งธรรมชาติ ๑๖ แหล่ง ใน ๓๑ จังหวัด (ข้อมูล ณ ธันวาคม 2568)

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑) แหล่งมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเหมาะสมและสมดุล คงอัตลักษณ์และคุณค่าพื้นที่ไว้ได้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดไปยังรุ่นต่อไปและสามารถดำรงคุณค่าความเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติไว้

๒) ความภาคภูมิใจของชุมชน ในความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง การประชาสัมพันธ์มรดกทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติของจังหวัด เพื่อสร้างภาพลักษณ์ในด้านการท่องเที่ยวสร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต โดยเน้นรากเหง้าอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของจังหวัดในด้านความโดดเด่นและแตกต่าง

๓) สามารถสร้างความเชื่อมโยงกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในรูปแบบประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกับพื้นที่โดยรอบมรดกจังหวัด รวมทั้งด้านอื่น ๆ อาทิ ด้านการศึกษา พัฒนาเศรษฐกิจ การเป็นแหล่งเรียนรู้ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคีเครือข่ายการดำเนินงานจากภาคส่วนต่าง ๆ

๔) การได้รับโอกาสลำดับต้นในการสนับสนุนการนำแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ธรรมชาติ พัฒนาต่อยอดไปสู่การดำเนินการตามภารกิจต่าง ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในด้านท่องเที่ยวชุมชน การเป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม สร้างมูลค่าเชิงคุณค่าที่ค้ำประกันถึงเศรษฐกิจฐานรากของพื้นที่ต่อไป

เป้าหมาย ✓✓ สผ. จะดำเนินการผลักดันให้มีมรดกจังหวัด อย่างน้อยจังหวัดละ ๑ แห่ง ครบทั้ง ๗๖ จังหวัด ต่อไป ภายใน ๕ ปีนับจากนี้

แหล่งมรดกจังหวัดทางวัฒนธรรม

ภาพที่ ๑ คู่ม่วงศ์บุรี จังหวัดแพร่ ประกาศเป็นมรดกจังหวัด วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๕

ประกาศจังหวัดแพร่
เรื่อง การขึ้นทะเบียนมรดกจังหวัดแพร่

จังหวัดแพร่ ได้ดำเนินการคัดเลือกแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นมรดกของจังหวัดแพร่ ในชื่อจังหวัดแพร่ เพื่อขึ้นทะเบียนเป็นมรดกของจังหวัดแพร่ เป็นประโยชน์และอนุรักษ์ไว้เพื่อคนรุ่นหลังและคนรุ่นต่อๆไป โดยมีแนวคิดที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในจังหวัดแพร่ ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ และความเป็นปึกแผ่นของจังหวัดแพร่ โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกขึ้นทะเบียนมรดกของจังหวัดแพร่ ดังนี้

คณะกรรมการพิจารณาเลือกแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกของจังหวัดแพร่ เพื่อขึ้นทะเบียนมรดกของจังหวัดแพร่ มีมติเป็นเอกฉันท์เลือกแหล่งมรดกของจังหวัดแพร่ ดังนี้

แหล่งมรดกของจังหวัดแพร่ ประกอบด้วย

๑. คู่ม่วงศ์บุรี
๒. คู่ม่วงศ์บุรี
๓. คู่ม่วงศ์บุรี
๔. คู่ม่วงศ์บุรี
๕. คู่ม่วงศ์บุรี
๖. คู่ม่วงศ์บุรี
๗. คู่ม่วงศ์บุรี
๘. คู่ม่วงศ์บุรี
๙. คู่ม่วงศ์บุรี
๑๐. คู่ม่วงศ์บุรี

ทั้งนี้ ขอให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันอนุรักษ์และรักษาไว้ให้เป็นมรดกของจังหวัดแพร่สืบไป

ประกาศ ณ วันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

(นายวงศ์บุรี ใจดี)

ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่

ภาพที่ ๒ ย่านชุมชนเก่า “ชุมชนตลาดบางหลวง รศ. ๑๒๒ จังหวัดนครปฐม” ประกาศเป็นมรดกจังหวัด วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

ประกาศจังหวัดนครปฐม
เรื่อง การประกาศมรดกจังหวัดนครปฐม

จังหวัดนครปฐม โดยคณะกรรมการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมและศิลปกรรมประจำจังหวัดนครปฐม ได้ดำเนินการศึกษาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทย่านชุมชนเก่า เพื่อประกาศเป็นแหล่งมรดกจังหวัด นครปฐมและขึ้นทะเบียนมรดกของจังหวัดนครปฐม โดยมีแนวคิดที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในจังหวัดนครปฐม ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ และความเป็นปึกแผ่นของจังหวัดนครปฐม โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกแหล่งมรดกของจังหวัดนครปฐม ดังนี้

คณะกรรมการพิจารณาเลือกแหล่งมรดกของจังหวัดนครปฐม มีมติเป็นเอกฉันท์เลือกแหล่งมรดกของจังหวัดนครปฐม ดังนี้

๑. ย่านชุมชนเก่า “ชุมชนตลาดบางหลวง รศ. ๑๒๒ จังหวัดนครปฐม”

ทั้งนี้ ขอให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันส่งเสริม อนุรักษ์ และดูแลรักษาแหล่งมรดกของจังหวัดนครปฐมให้เป็นมรดกของชาติสืบไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๗

(นายวงศ์บุรี ใจดี)

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม

ภาพที่ ๓ จวนผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรดิษฐ์ (หลังเก่า) ประกาศเป็นมรดกจังหวัด” ประกาศเป็นมรดกจังหวัด วันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗

ประกาศจังหวัดอุดรดิษฐ์
เรื่อง การประกาศมรดกจังหวัดอุดรดิษฐ์

จังหวัดอุดรดิษฐ์ โดยคณะกรรมการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมและศิลปกรรมประจำจังหวัดอุดรดิษฐ์ ได้ดำเนินการศึกษาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทจวนผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรดิษฐ์ เพื่อประกาศเป็นมรดกของจังหวัดอุดรดิษฐ์ โดยมีแนวคิดที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในจังหวัดอุดรดิษฐ์ ความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ และความเป็นปึกแผ่นของจังหวัดอุดรดิษฐ์ โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกแหล่งมรดกของจังหวัดอุดรดิษฐ์ ดังนี้

คณะกรรมการพิจารณาเลือกแหล่งมรดกของจังหวัดอุดรดิษฐ์ มีมติเป็นเอกฉันท์เลือกแหล่งมรดกของจังหวัดอุดรดิษฐ์ ดังนี้

๑. จวนผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรดิษฐ์ (หลังเก่า)
๒. แหล่งมรดกของจังหวัดอุดรดิษฐ์

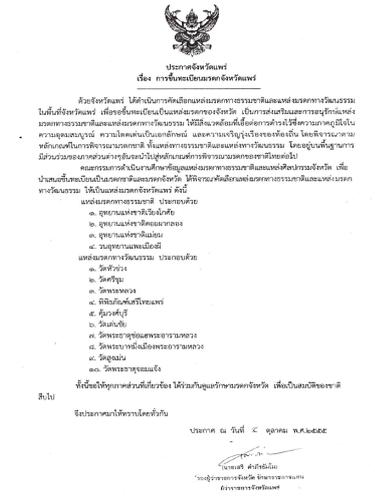
ทั้งนี้ ขอให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันอนุรักษ์และรักษาไว้ให้เป็นมรดกของจังหวัดอุดรดิษฐ์สืบไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

(นายพิพัฒน์ บุญเจริญ)

ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรดิษฐ์

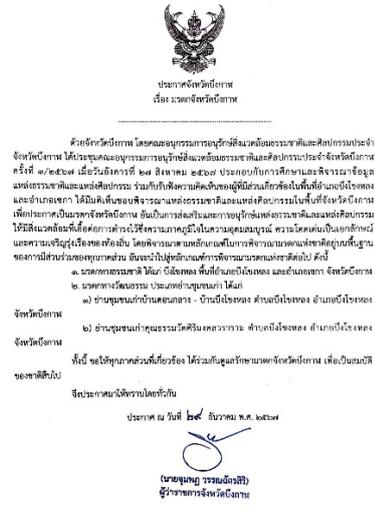
แหล่งมรดกจังหวัดทางธรรมชาติ

ภาพที่ ๔ แหล่งธรรมชาติ “วนอุทยานแพะเมืองผี” จังหวัดแพร่ ประกาศเป็นมรดกจังหวัด วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๕

ภาพที่ ๕ แหล่งธรรมชาติ “ถ้ำปากเสือ” จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกาศเป็นมรดกจังหวัด วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐

ภาพที่ ๖ แหล่งธรรมชาติ “บึงโขงหลง” จังหวัดบึงกาฬ ประกาศเป็นมรดกจังหวัด เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๗